Nummer VN2020-007073

Directie rve monumenten en archeologie

Gemeente Amsterdam

College van burgemeester en wethouders B&W

Voordracht voor de College vergadering van 16 juni 2020

Portefeuille Kunst en Cultuur, Monumenten en Erfgoed (41)

Bouwen en Wonen (25)
Ruimtelijke Ordening (30)

Agendapunt B13

Tekst van openbare besluiten wordt gepubliceerd

Onderwerp

Aanwijzen Gabriel Metsustraat 2-6 tot gemeentelijk monument OPENBAAR GEMAAKT 16-6-2020

Het college van burgemeester en wethouders besluit

1. Kennis te nemen van het feit dat xx en de heer xx namens xx (JCK), het NIOD, de Anne Frankstichting, Herinneringscentrum Kamp Westerbork, de Etty Hillesumstichting, prof. [redacted], en de uitgeverij Balans, een aanvraag hebben gedaan tot aanwijzing als gemeentelijk monument van de G. Metsustraat 2-4-6;
2. Kennis te nemen van het feit dat het bouwblok gelegen aan de G. Metsustraat2-4-6 volgens de beschrijving van Monumenten en Archeologie (MenA) hoge architectuurhistorische, stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde heeft en dat de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (CRK) positief heeft geadviseerd over aanwijzing tot gemeentelijk monument;
3. Kennis te nemen van de binnengekomen zienswijzen en adhesiebetuigingen;
4. Kennis te nemen van de voors en tegens ten aanzien van het aanwijzen tot monument
5. Kennis te nemen van het feit dat er vergunningprocedures lopen voor sloop-herbouw van het bouwblok
6. Op basis van het bovenstaande te besluiten om de G.Metsustraat 2-4-6 panden gelegen aan de Gabriël Metsustraat 2-4-6, kadastraal bekend als ASD 17U 07952 G000 (met appartementspercelen ASD 17 U 10509 A0001, ASD 17U 10509A0002, ASD 17 U 10509 A0003, ASD 17 U 10509 A0004, ASD 17 U 10509 A0005,ASD 17 U 10509 A0006, ASD 17 U 10509 A0007, ASD 17 U 10509 A0008, ASD 17 U10509 A0009, ASD 17 U 10509 A00010), tot gemeentelijk monument aan te wijzen.

Kernboodschap

Het college heeft besloten, ondanks dat er eerder een vergunning voor sloop-herbouw is afgegeven, om het woningblok aan de Gabriel Metstustraat 2-6 aan te wijzen tot gemeentelijk monument vanwege de stedenbouwkundige waarden, de architectuurhistorische waarden en de cultuurhistorische waarde die onder meer liggen in het feit dat de schrijfster Etty Hillesum vanuit een van deze panden haar dagboeken heeft geschreven.

Bestuurlijke achtergrond

Het stadsdeel Zuid heeft naar aanleiding van de aanvraag van xx om de panden aan te wijzen tot gemeentelijk monument, op 21 april 2020 de aanwijzingsprocedure gestart. Het college heeft besloten om in dit geval het mandaat voor aanwijzing terug te nemen en het college een besluit te laten nemen tot het al dan niet aanwijzen.

Vergunningen

De aanwijzingsprocedure hangt nauw samen met het vergunningdossier. In 2016 zijn er twee vergunningen verleend. Een voor een wijziging van het interieur en een voor het wijzigen van de achtergevel. Daarna is er in 2019 een vergunning voor sloop-herbouw ingediend en verleend. Hiertegen loopt nog een bezwaarprocedure. Vervolgens is er een tweede sloop-herbouwplan ingediend. Hiervoor wordt nog gewacht op een positief advies van de CRK. Gedurende de voorbescherming vanwege de start van de aanwijzingsprocedure worden alle bouwplannen (ook de vergunde) getoetst op het monumentenaspect. Het bovengenoemde tweede sloop-herbouwplan is op 20 mei 202 door de CRK beoordeeld (als ware het een monument). De CRK adviseert negatief waarbij de conclusie van het advies is: "het plan gaat uit van de sloop van het bestaande gebouw en de herbouw in gewijzigde vorm. Dat is volgens het beleid niet mogelijk voor Orde 1 panden. Uitgangspunt daarvoor is de restauratie van het bestaande gebouw. De commissie adviseert in overleg met Monumenten en Archeologie een plan te maken waarin het behoud van de monumentale waarde het uitgangspunt is".

De beslistermijn voor de lopende aanvraag voor sloop-herbouw is opgeschort tot 23 juni 2020. Dat betekent dat het college voor die tijd een beslissing moet nemen m.b.t. de aanwijzing tot monument.

Bestuurlijke prioriteit

n.v.t.

Wettelijke grondslag

De aanwijzing van een gemeentelijk monument is op basis van de Erfgoedverordening Amsterdam (artikel 3 lid 1) een bevoegdheid van het college van B&W. Deze bevoegdheid is gemandateerd aan het DB (zie Bevoegdhedenregister, onder E5). In dit geval is het mandaat door het college teruggenomen omdat hier een stadsdeeloverstijgend belang aan de orde is.

Onderbouwing besluit

Ad 1 Verzoek om monumentenaanwijzing

Op 11 april 2020 heeft xx een aanvraag gedaan om de panden aan de G. Metsustraat 2-6 met spoed als gemeentelijk monument aan te wijzen. Naast erfgoedwaarden was voor xx de hoofdreden dat het pand bedreigd wordt met sloop. Bij de meest recente vergunningaanvraag gaat het namelijk om sloop-herbouw met ophoging van het pand en reconstructie van de voorgevel. Tevens hebben het Joods Cultureel Kwartier met het NIOD en andere instanties verzocht om aanwijzing (zie bijlage 1a en 1b). Het dagelijks bestuur van Zuid heeft dit opgepakt en op 21 april 2020 besloten de procedure te starten, waarmee voorbescherming op het pand is komen te liggen. Dit betekent dat alle verleende vergunningen en lopende vergunningaanvragen worden behandeld als ware het pand een monument. Het college heeft vervolgens besloten om in dit geval het mandaat voor het besluit op een monumentenaanwijzing weer terug te nemen en zelf te besluiten over de aanwijzing.

Ad 2 Beschrijving MenA en advies CRK

Als onderdeel van de aanwijzingsprocedure uit de Erfgoedverordening heeft MenA een beschrijving opgesteld en daarin geconcludeerd dat de G. Metsustraat 2-4-6 naast architectonische waarde, vooral stedenbouwkundige en cultuurhistorische waarde heeft (zie bijlage 2). Daarbij is de kanttekening gemaakt dat de voormalige kamer waar Etty Hillesum haar dagboek schreef, niet meer aanwezig is. Aan haar aanwezigheid herinnert vooral de voorgevel, met zijn voordeur uit de jaren dertig en de ramen, haar 'vensters op de wereld' (= het Museumplein).

De subcommissie Aanwijzing Monumenten van de Commissie Ruimtelijke Kwaliteit (CRK) is om advies gevraagd. Ook dit is onderdeel van de aanwijzingsprocedure. De CRK heeft geadviseerd om de G. Metsustraat 2-6 aan te wijzen tot gemeentelijk monument (zie bijlage 3). De CRK noemt met name de stedenbouwkundige waarde, d.w.z. de situering als beelddragend onderdeel aan het Museumplein van architect Weismann en goede inpassing met de naburige architectuur van de architecten Berlage en Leliman. Daarnaast is er sprake van architectonische waarde qua metselwerk en detaillering van de voorgevel en is er sprake van hoge cultuurhistorische waarde (stalhouderij en later woonhuis van de joodse schrijfster Etty Hillesum).

Ad 3 Binnengekomen zienswijzen, adhesiebetuigingen

Er zijn de volgende zienswijzen binnengekomen:

- Het Joods Cultureel Kwartier c.s .onderschrijft in hun zienswijze de beschrijving van MenA (bijlage 4). Het JCK c.s., verwijst naar een brief van 8 april 2020, waarin het dagelijks bestuur van Zuid aan het stadsbestuur vraagt om de Minister van OCW te verzoeken tot aanwijzing tot rijksbeschermd stadsgezicht van o.a. de Concertgebouwbuurt waarin de panden liggen. Ook noemt de JCK c.s. de Nationale Canon (2006), waarin het belang wordt benadrukt van plekken die de Nederlandse geschiedenis vertellen.
- De vergunningaanvrager heeft via architectenbureau Rappange een brief gestuurd aan het college en aan het db, waarin hij stelt de voorgevel te zullen terugbouwen naar het oorspronkelijke ontwerp, waaronder de oorspronkelijke pui-indeling, het kozijnhout van het raam van de kamer van Etty Hillesum te gaan hergebruiken en het daklandschap te verbeteren. Bureau Rappange heeft ruime ervaring met herbouw van bijzondere (monumentale) panden. De vergunningaanvrager is belanghebbend in de aanwijzingsprocedure. Deze brief kan worden beschouwd als een zienswijze (bijlage 5).
- xx onderschrijft in haar zienswijze de door xx genoemde waarden en vindt dat er geen noodzaak is om het pand dat nog in vrij goede staat is en goed te renoveren is, te slopen (bijlage 6).
- In de zienswijze die namens bewoner 1 is ingediend (bijlage 7) wordt geconstateerd dat het pand in het verleden geen monumentenstatus heeft gekregen en wordt gesteld dat met de sloop-herbouw een kwalitatieve verbetering van het straatbeeld aan het Museumplein wordt gecreëerd. Verder wordt ingegaan op inhoud van het advies van MenA aan de CRK in het kader van de bouwplantoets. In de zienswijze wordt aangegeven dat de opdrachtgevers groot belang hechten aan het doorgaan van het plan voor het verbeteren en verduurzamen van hun woningen. Om het pand in dit stadium van de bouwplanprocedure tot monument aan te wijzen, gaat volgens de schrijver van de zienswijze, in tegen het vertrouwensbeginsel.

- Bewoner 2 (zie bijlage 8) gaat in zijn zienswijze eveneens in op het late stadium van de monumentenaanwijzing en op het gebrek aan gaafheid van het pand.
- Architectenbureau Rappange zet namens de opdrachtgevers nogmaals de plannen uiteen en verzoekt het college deze te betrekken bij de beoordeling voor het al dan niet aanwijzen tot monument. Het bouwplan gaat uit van het verbeteren en vergroten van de huidige zes woningen waarbij een zorgvuldige reconstructie van de voorgevel en de kap zullen plaatsvinden. Dit in afstemming met Commissie 2 van de CRK en de directie RenD die een positief advies hebben afgegeven voor het verhogen van het pand in afwijking van het bestemmingsplan. Men verwacht dat de monumentenstatus onevenredig negatieve gevolgen voor de opdrachtgevers zal hebben voor bijvoorbeeld herontwikkeling of verkoop van het complex (bijlage 9).

Overige brieven en adhesiebetuigingen:

- Naast de bovengenoemde zienswijzen is een brief binnengekomen van de bezwaarmakers tegen de vergunning (bijlage 10). Zij zijn niet direct belanghebbend in de aanwijzingsprocedure, maar wel wat betreft de vergunningprocedure. Echter, gezien de betrokkenheid van de partijen namens wie deze brief verstuurd is, is het goed om deze brief ook te betrekken bij de afwegingen voor het al dan niet aanwijzen. De bezwaarmakers tegen de vergunning, tevens omwonenden, hebben gereageerd op de bovengenoemde brief van Rappange. Zij stellen dat Rappange een verkeerde voorstelling van zaken geeft; het gaat volgens hen om een nieuw "oorspronkelijk" ontwerp met een extra verdieping en achteruitbouw. Zij pleiten voor behoud van de panden. De bijlage bij de brief geeft een overzichtvan de vele ondertekenaars van een online petitie (intussen ruim 4.300 maalondertekend). Daarnaast zijn schriftelijke adhesiebetuigingen binnen gekomen van xx en de xx en is er een petitie gestart voor behoud van de panden. Het onderwerp heeft tenslotte veel aandacht gekregen in de publiciteit door artikelen in het Parool, Volkskrant, NRC, Trouw en Telegraaf.

<u>Ad 4 Voors en tegens ten aanzien van het al dan niet aanwijzen tot gemeentelijkmonument</u>

Het college heeft twee opties: het aanwijzen of het niet-aanwijzen tot gemeentelijk monument. Bij de afweging om al dan niet aan te wijzen, moeten de volgende overwegingen in ogenschouw genomen worden:

1. Aanwijzen tot gemeentelijk monument

Overwegingen vóór aanwijzing

- De materiele erfgoedwaarden blijven behouden, panden zijn beschermd tegen sloop;
- Panden kunnen met een monumentenvergunning gerenoveerd worden, waaraan ook verduurzaming kan worden gekoppeld; toesting van behoud van de monumentwaarden in een vroeg stadium
- Aanwijzing kan rekenen op brede publieke steun, steun vanuit buurt en diverse instanties.

Overwegingen tegen aanwijzing

- Nieuwbouw kan geen doorgang vinden; huidig voorstel voor vergroten van de bestaande zes woningen is niet mogelijk
- Er is sprake van langdurige planvorming en vooroverleg. Vergunningaanvrager zou na het besluit tot aanwijzen hiertegen bezwaar kunnen maken en mogelijk een claim kunnen indienen. De hoogte van de claim is nu moeilijk in te schatten maar te denken valt aan winstderving en gemaakte kosten. De kans van slagen indien een beroep op het vertrouwensbeginsel wordt gedaan is zeer reeël.

Niet aanwijzen als gemeentelijk monument:

Voor

- Huidig plan kan worden uitgevoerd, inclusief extra verdiepingslaag en achteruitbouw;
- Vergroten en verbeteren van de zes bestaande woningen is mogelijk;
- Herbouw van de bestaande gevel met gedeeltelijke gebruikmaking van oorspronkelijke details; het oorsponkelijke gevelbeeld wordt nagebootst

Tegen

- De erfgoedwaarden van de bouwblokken gaan bij sloop verloren;
- Huidige woningen kunnen met monumentenvergunning gerenoveerd worden waaraan ook de verduurzaming gekoppeld kan worden;
- xx en het xx c.s. zullen tegen dit besluit vermoedelijk bezwaar maken.

Ad 5 Vergunningprocedures lopen voor sloop-herbouw van het bouwblok

Voor het bouwblok zijn in het verleden diverse bouwvergunningen aangevraagd en verleend. In 2016 zijn er twee vergunningen verleend. Een voor een wijziging van het interieur en een voor het wijzigen van de achtergevel. Verder zijn er twee aanvragen ingediend voor sloop-herbouw. Voor het eerste sloop-herbouwplan is in 2019 een omgevingsvergunning verleend. Hiertegen loopt nog een bezwaarprocedure. Het tweede sloop-herbouwplan is nog niet vergund en was aanleiding voor de erfgoedorganisaties om een aanvraag voor plaatsing op de monumentenlijst te doen (zie ook bestuurlijke onderbouwing).

Ad 6 Voorstel om aan te wijzen

Er is sprake van sterk uiteenlopende belangen: erfgoedwaarden versus sloop-herbouw. In de beschrijving van MenA en het advies van de CRK is sprake van architectuurhistorische, cultuurhistorische en stedenbouwkundige waarden. De CRK heeft de waarden gerelateerd aan de vastgestelde selectiecriteria en adviseert op grond daarvan om de panden tot monument aan te wijzen. De zienswijzen van xx en xx c.s. onderschrijven dit.

In de zienswijzen van architectenbureau Rappange, en de beide bewoners wordt aan de orde gesteld waarom het pand in het verleden niet is aangewezen tot monument. Als reactie daarop het volgende: in het kader van het opstellen van de waarderingskaart voor de 19de eeuwse Ring is tussen 2002 en 2004 dit pand van een ordewaardering voorzien. Hierbij zijn andere uitgangspunten gehanteerd dan bij het toekennen van een monumentenstatus aangezien de waarderingskaarten als instrument bij de welstandstoets

gehanteerd worden. Zo is alleen het exterieur beoordeeld en is het feit dat Etty Hillesum op nummer 6 heeft gewoond, niet betrokken bij de ordewaardering. Tevens werd er toen van uitgegaan dat het gebied rond het Museumplein de status van rijksbeschermd gezicht zou krijgen waarmee bescherming voor sloop werd geboden. In het kader van de huidige aanwijzingsprocedure heeft MenA opnieuw het pand beoordeeld. Dit keer aan de hand van de vastgestelde selectiecriteria voor het aanwijzen van monumenten waaronder een beoordeling van de gelaagde cultuurhistorische waarden én met in acht name van het feit dat het Museumplein e.o. geen rijksbeschermd gezicht is geworden. Dit en het feit dat in de afgelopen twee decennia veel onbeschermd erfgoed is gesloopt en de waardering voor het oorspronkelijke stadsbeeld in de vooroorlogse gebieden is toegenomen, heeft ervoor gezorgd dat in de huidige aanwijzingsprocedure, de monumentenstatus gerechtvaardigd kan worden.

In de zienswijzen architectenbureau Rappange wordt gevraagd om het sloop-herbouwplan te betrekken bij de afweging voor het al dan niet aanwijzen van het pand tot monument. In het verlengde hiervan stellen de beide bewoners dat het sloop-herbouwplan een kwalitatieve impuls aan de woningen, het bouwblok en het straatbeeld aan het Museumplein geeft. Hierbij kan worden opgemerkt dat ook met een monumentenstatus, verbeteringen aan de woningen en de gevels mogelijk zijn. Zij het met een monumentenvergunning. Op grond van het door bewoner 1 in zijn zienswijze aangevoerde geschonden vertrouwensbeginsel is er een kans aanwezig dat een claim wordt ingediend vanwege gemaakt kosten en winstderving. In hoeverre deze claim zal worden toegekend is nu vanzelfsprekend nog niet duidelijk, maar inschatting is dat de kans wel reëel is dat een beroep op het vertrouwensbeginsel slaagt.

Wat betreft de opmerkingen bij de inhoud van het advies van MenA aan de CRK, opgesteld in het kader van de bouwplantoets van het tweede sloop-herbouwplan (zie ook Bestuurlijke achtergrond). Het opstellen van een dergelijk advies is onderdeel van de werkwijze die in het Beleidskader monumenten is beschreven. Er worden in het advies vier onderdelen nader gewaardeerd, exterieur, hoofddraagconstructie (waaronder trappen), structuur/ plattegrond en afwerking. Omdat de indeling en afwerking geen monumentale waarde vertegenwoordigen heeft het advies van MenA aan de CRK voor het bovengenoemde bouwplan alleen invloed op wijzigingen tav het exterieur, hoofddraagconstructie en trappenhuis in relatie tot de entree.

Wat betreft de herbouw van de panden; met herbouw gaan de huidige materiele waarden verloren. Ondanks dat door reconstructie het oorspronkelijke beeld wordt nagebootst, verandert door toevoeging van een verdieping, het aangezicht van het bouwblok en het oorspronkelijke straatbeeld. De huidige materiele waarden zijn bovendien gekoppeld aan de hoge cultuurhistorische waarde in typologisch opzicht en qua bewoningsgeschiedenis. De voormalige koetshouderij met paardenstal bedoeld voor de huishoudens van Zuid, is uniek in zijn soort. Qua bewoning is het jarenlange verblijf van Joodse schrijfster Etty Hillesum van belang. Ook al is de ruimte waarin zij verbleef niet meer aanwezig; wel de voorgevel, ingang het venster van waaruit zij uitkeek op het Museumplein zijn nog steeds stille getuigen.

Gezien het bovenstaande wordt besloten om de erfgoedwaarden te laten prevaleren en de panden aan de G. Metsustraat 2-4-6 tot gemeentelijk monument aan te wijzen.

Participatie

Bij procedures inzake gemeentelijke monumentaanwijzingen worden direct belanghebbenden om hun zienswijze/mening gevraagd. Dat is hier ook gebeurd. Daarnaast zijn er spontane reacties binnengekomen en is een online petitie gestart. Zie de toelichting hierboven onder 3.

Financiële onderbouwing

Overige toelichting

Het aanwijzen tot gemeentelijk monument heeft op zich geen financiele consequenties.

Conclusie

De genoemde beslispunten in de voordracht hebben geen financiële consequenties.

Communicatie

Binnen de gemeente

opnemen op de te publiceren besluitenlijst

Buiten de gemeente

xx, de bewoners en andere direct belanghebbenden worden van dit besluit op de hoogte gebracht. Zij kunnen gedurende zes weken bezwaar maken tegen dit besluit.

Documenten

Registratienr.	**Naam**
AD2020-033412	Advies (pdf)
AD2020-031103	Bijlage 10 reactie omwonenden op brief Rappange.pdf (pdf)
AD2020-031101	Bijlage 1a aanvraag CG.pdf (pdf)
AD2020-031106	Bijlage 1b aanvraag JCK.pdf (pdf)
AD2020-031105	Bijlage 2_BeschrijvingGabriëlMetsustraat2tm6_20.pdf (pdf)
AD2020-031102	Bijlage 4_Zienswijze JCK G Metsustraat 6.pdf (pdf)
AD2020-031107	Bijlage 4a bijlage bij zienswijze xx.pdf (pdf)
AD2020-031104	Bijlage 5_brief Rappange aan het college.pdf (pdf)
AD2020-031561	Bijlage 6 Zienswijze xx GabrielMetsustraat2tm6_10.pdf (pdf)
AD2020-032212	Bijlage 7 zienswijze bewoner 1 (xx).docx (msw12)
AD2020-032211	Bijlage 8 Zienswijze bewoner 2 (xx).docx (msw12)
AD2020-032213	Bijlage 9 Zienswijze_RAPPANGE.pdf (pdf)
AD2020-030889	College van B&W Voordracht (pdf)
AD2020-044217	GEWIJZIGDE VERSIE College van B&W Voordracht (99).pdf (pdf)
AD2020-031108	bijlage 3 CRK_advies_Gabriel Metsustraat 2-6.pdf (pdf)

Behandelend ambtenaar (naam, telefoonnummer en e-mailadres)

Monumenten en Archeologie,

Besluit college van burgemeester en wethouders

Conform besloten, voorts wordt de portefeuillehouder gemachtigd tot het maken van tekstuele wijzigingen en tot het bepalen van het moment van openbaarmaking